

OPZET

Procesveiligheid geniet een toenemende belangstelling vanuit het bedrijfsleven en de overheid. Proces safety management (PSM) is een techniek die toelaat om op grond van ongevallenanalyse, risicoanalyse, audit, inspectie, onderhoud, training, opleiding en gedragsanalyse van werknemers ernstige ongevallen en milieu-incidenten te vermijden. In geval van een ernstig ongeval bent u via PSM als bedrijf beter voorbereid op de mogelijke gevolgen ervan.

In het risicobeheer van een onderneming komen uiteenlopende elementen kijken zoals crisiscommunicatie, bedrijfscontinuïteit, milieu-impact, aansprakelijkheid, financiële impact (rechtstreeks en onrechtstreeks) en verzekeringenbeheer. Procesveiligheid is hierbij één van de belangrijkste zo niet hét belangrijkste aandachtspunt. Voor een goed beheer is het van belang duidelijk in te zien hoe men moet omgaan met procesveiligheid en welke de interacties zijn op het vlak van milieuvergunningen en -voorschriften. Hoe moet men omgaan met gerichte inspecties vanuit de overheid en met de recente ontwikkelingen op het vlak van gevaarlijke stoffen? Deze en andere thema's zijn van cruciaal belang voor ondernemers, risk managers, milieumanagers, veiligheidsdeskundigen, onderhoudsverantwoordelijken, productieiders, supervisors, interventiediensten en de overheid.

Deze modulair opgebouwde cursus laat u toe om, in functie van uw persoonlijke interesse, de nodige informatie op te doen in een interactief kader, met uitwisseling van ervaringen en concrete gevallenstudies. U wordt op de hoogte gebracht van de evoluties die mogen verwacht worden inzake wetgevend kader en van de aanzet die internationale organisaties momenteel geven om het ganse gebeuren rond procesveiligheid om te zetten naar een management instrument. Hierdoor kan u de performantie van uw eigen organisatie in kaart brengen. De sectoren die rechtstreeks en onrechtstreeks geconfronteerd worden met het thema PSM zijn onder meer de Seveso (hoog- en laagdrempel) bedrijven, de farmaceutische nijverheid, de chemie en aanverwante sectoren, de voedingsbedrijven, de olie- en gasindustrie, tankopslagbedrijven, de afvalverwerkende bedrijven en de energiesector. Kortom, deze cursus moet u in staat stellen om de principes van procesveiligheid beter te begrijpen en zal u helpen om uw onderneming nog beter te doen anticiperen op de uitdagingen op het vlak van milieu en veiligheid die op ons afkomen.

Dominique Ranson, cursus-coördinator

Diederik Schowanek, voorzitter Expertgroep Milieu

Dirk Roosendans, voorzitter Expertgroep Veiligheid

PERMANENTE VORMING

PROGRAMMA

Module 1 : Risico-analyse technieken voor milieu- en veiligheidsincidenten

19 NOVEMBER 2013

Modulecoördinator: Prof.Dr.ir. Genserik Reniers, Hoogleraar TU Delft, KU Leuven, UAntwerpen

De module heeft als doel om de cursisten een basis mee te geven van enkele zeer populaire en dus veelgebruikte risicoanalyse-technieken in de procesindustrie. Volgende risicoanalyses komen aan bod: Hazop, QRA, Vlinderdas (CCA), FMEA, en LOPA. Risicoanalyses vormen de basis van een degelijke risicomangementcyclus en de mogelijkheid tot optimalisatie en verbetering binnen een chemische organisatie, en maken dus een essentieel onderdeel uit van degelijk process safety management. De risicoanalyse-methodes en hun pros en cons worden begrijpelijk, en doorspekt met voorbeelden, uitgelegd door risicoanalyse experts.

Genserik Reniers, Hoogleraar, TU Delft, KU Leuven, UAntwerpen

Maarten Bekaert, Head of Solutions Belgium, DNV

Bob Gorrens, Head of Dep. Process & Product Safety, SGS

Bart Huybrechts, Principal Consultant Risk Management, ERM

Marc Van Overmeire, Chief Research Officer, Vinçotte

Dirk Roosendans, Head of Department Technological Risks, Total

Module 2 : Management Systemen

3 DECEMBER 2013

Modulecoördinator : ir. Maarten Bekaert, DNV

De module heeft als doel om operationele ervaringen te delen rond (geïntegreerde) management systemen en een aantal eraan gelinkte processen. In de module wordt ingegaan op sterktes en zwaktes van management systemen en hun impact op de bedrijfsresultaten (winst of verliespost voor een bedrijf?). Hierbij wordt eveneens een overzicht gegeven van de valkuilen en uitdagingen bij de implementatie van management systemen. Verder wordt aangegeven hoe beheerssystemen in de

praktijk worden ingevoerd en toegepast om te verzekeren dat de operationele handelingen correct en veilig worden uitgevoerd. Eveneens wordt ingezoomd op trends die worden gedetecteerd bij het auditen van process safety management systemen. Tenslotte wordt ingegaan op het belang van senior management engagement en process safety management vanuit een corporate global perspectief.

Maarten Bekaert, Head of Solutions Belgium, DNV

Bart Huybrechts, Principal Consultant Risk Management, ERM

Frank Candreva, Principal Consultant Risk Management, DNV

Frank Verschuere, Inspecteur Toezicht Chemische Risico's, FOD Waso

Pol Hoorelbeke, Vice President Safety Division of Refining & Chemicals, Total

Module 3 : Inspectie en onderhoud van opslag- en procesinstallaties

17 DECEMBER 2013

Modulecoördinator : ir. Erik Bomans, IBEVE (groep IDEWE)

Voor elk bedrijf dat gevaarlijke producten opslaat of verwerkt is Asset Integrity Management een onmisbare schakel in een goed veiligheids- en milieubeheer. Ook vanuit de milieuwetgeving (VLAREM) worden diverse verplichtingen opgelegd aan de bedrijven. Asset Integrity Management start bij het ontwerp en de indienststelling van de opslag- en procesfaciliteiten en vergt een nauwgezet en doorgedreven schema voor inspectie en onderhoud.

In deze module wordt, wetenschappelijk onderbouwd en steeds vanuit de praktijk, ingegaan op de verschillende benaderingen en technieken die voor inspectie- en monitoring programma's worden toegepast. Risico gebaseerde inspectie (RBI) wordt afgewogen tegen periodieke inspecties. Er wordt grondig ingegaan op het onderzoeks- en documentatiesysteem van de degradatiemechanismen dat de basis vormt van een optimaal RBI-systeem. Vervolledigend wordt de visie van de Vlaamse Overheid op de Code van Goede Praktijk met betrekking tot periodieke inspecties toegelicht.

Joris Roeck, *Manager materials engineering, METALogic*
Giel Notten, *Materiaal en corrosiespecialist, NTT Consultancy (NL)*
Kristof Timmermans, *Manager materials monitoring, METALogic*
Dienst Toezicht Zware Risicobedrijven, *LNE (spreker nog vast te leggen)*
NN, *Monsanto NV*

Module 4: Ongevallen en incidentanalyse

14 JANUARI 2014

Modulecoördinator : Ing. Marc Vandenput, groep IDEWE

In deze module wordt dieper ingegaan op incidentanalyse en hoe deze helpt te identificeren welke tekortkomingen een veiligheidsmanagementsysteem kan hebben. Het is een hulpmiddel om te komen tot voldoende diepgang en volledigheid met focus op veiligheidscultuur, organisatie, leadership, inclusief Balance of Consequence. De methodiek van ongevallenanalyse zal nader besproken worden aan de hand van praktijkvoorbeelden van ernstige arbeidsongevallen. Daarnaast zal tevens vanuit de FOD WASO (Afdeling van het Toezicht op de Chemische Risico's) de visie gegeven worden van de overheid rond dit aspect van de bedrijfsvoering.

Ilse Aertgeerts, *Accident and Incident analysis, Safety coach LP, BASF*
Eric Van de Plas, *preventieadviseur risicobeheersing, IDEWE*
Frank Verschueren, *Inspecteur Toezicht Chemische Risico's, FOD Waso*

Module 5 : Veiligheidsgedrag en veiligheidscultuur

28 JANUARI 2014

Modulecoördinator : ir. Bart Huybrechts, ERM

Heel wat ongevallen zijn te wijten aan menselijke factoren. In deze module zal nader ingegaan worden op de zogenaamde humane factoren die leiden tot onveilig gedrag, fouten en veronachtzaamheden en falen om te voldoen aan bepaalde voorschriften. Naast gebrek aan veiligheidscultuur of leadership, lijken de oorzaken mede dikwijls van psychologische en sociale aard te zijn en vereisen zij een individuele aanpak. Verder wordt in deze module uiteen gezet welke technieken aan bod komen om de performantie van een behavior based veiligheidsprogramma te evalueren, aangereikt met een tweetal praktijkcases uit de Oil&Gas en Chemische nijverheid.

Ian Hamilton, *Partner Human Factors, Specialty Global Business, ERM (UK)*
Kathleen Goossens, *Senior Partner Performance & Assurance, ERM*
Dirk Roosendans, *Head of Department Technological Risks, Total*
Philippe Cornette, *Senior Consultant DuPont Sustainable Solutions.*

Module 6 : Enterprise Risk Management

11 FEBRUARI 2014

Modulecoördinator : ir. Eric Depré, EDConsulting

Process Safety Management is een belangrijk onderdeel van het veiligheidsbeleid "on the field" van een bedrijf, maar er moet uiteraard een globale aanpak zijn op management niveau : Enterprise Risk Management. In dat globale risicomanagement van een onderneming komen uiteenlopende elementen kijken zoals risk management, bedrijfscontinuïteit, crisismangement en crisiscommunicatie, aansprakelijkheden milieu-impact, financiële impact (rechtstreeks en onrechtstreeks) en verzekeringenbeheer. Deze module heeft tot doel om de cursisten een inzicht te geven in de principes en samenstellende onderdelen van Enterprise Risk Management en dit te illustreren aan de hand van praktijkgerichte ervaringen om toe te lichten hoe dit alles in de praktijk nuttig gebruikt kan en moet worden. We zullen dit doen aan de hand van bijdragen en standpunten van een aantal deelnemers aan Enterprise Risk Management: een Chief Risk officer van een bedrijf, een makelaar in verzekeringen en een verzekeringsmaatschappij.

Eric Depré, *Managing Director, EDConsulting*
Carl Leeman, *Chief Risk Officer, Katoennatie*
Gilbert Van den Eynde, *Chief Client Officer International Division, Marsh*
Phillip Glanz, *Director, HDI Gerling Risk Engineering*

ALGEMENE INLICHTINGEN

DATA

19 november 2013
 3 december 2013
 17 december 2013
 14 januari 2014
 28 januari 2014
 11 februari 2014

LESUREN

14.30 u : welkom
 15.00 u : start van de module
 17.00 u : broodjeslunch
 17.30 u : vervolg module
 19.30 u : einde

PLAATS

Ingenieurshuis
 Desguinlei 214, 2018 Antwerpen, tel.: 03 260 08 40

INSCHRIJVINGEN

Bij voorkeur vóór 12 november 2013 online via de website www.ie-net.be/psm
 De cursus kan modulair gevolgd worden. Bij een inschrijving voor de volledige cursus krijgt u korting.

DEELNEMINGSBIJDRAGE

Voor de volledige cursus van 6 modules :
 € 850 voor niet-leden
 € 750 voor persoonlijke leden ie-net (KVIV-VIK)
 € 750 voor bedrijfsleden ie-net
 € 600 voor leden onderwijs-overheid-65+

Per module (datum(s) aanstippen op het inschrijvingsformulier aub)
 € 170 voor niet-leden
 € 150 voor persoonlijke leden ie-net (KVIV-VIK)
 € 150 voor bedrijfsleden ie-net
 € 120 voor leden onderwijs-overheid-65+

Telkens te verhogen met 21% BTW

Deze bijdrage geeft recht op deelname aan de door u gekozen module(s), de teksten van de voordrachten, koffie, verfrissingen en broodjeslunch.

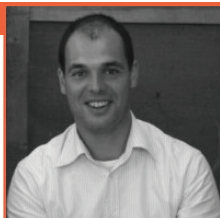
Er worden geen bevestigingen gestuurd.
 Vervanging van de aangemelde persoon is mogelijk.

ORGANISATIE & INLICHTINGEN

ie-net vzw
 Christine Mortelmans, coordinator
 Ingenieurshuis
 Tel.: 03 260 08 63
christine.mortelmans@ie-net.be

MODULECOÖRDINATOREN

Maarten Bekaert

Maarten is sinds 2006 werkzaam bij DNV en is operationeel verantwoordelijk voor de eenheid DNV Solutions in Antwerpen. Hij is reeds meer dan 10 jaar actief in het domein beheersing van risico's binnen een breed gamma van industriële sectoren en meer specifiek in de olie & gas en de (Seveso)procesindustrie. Zijn expertise omvat een breed pakket van activiteiten waaronder uitvoeren van risicoanalyses, ongevalsonderzoeken, process safety management systemen en QRA's.

Erik Bomans

Erik Bomans is landbouwkundig ingenieur (KU Leuven 1976), gespecialiseerd in wetenschappen van de bodem. Hij werkte gedurende 14 jaar als FAO deskundige in diverse projecten rond bodemvruchtbaarheid in Centraal en Oost-Afrika. Van 1993 tot 2008 was hij verbonden aan de Bodemkundige Dienst van België waar hij zich hoofdzakelijk toelegde op het thema landbouw en milieu. Sindsdien coördineert hij het milieudepartement van IBEVE, onderdeel van de externe preventiegroep IDEWE, dat diverse bedrijven en instellingen externe ondersteuning biedt op het vlak van milieubeheer, milieucoördinatie en zorgsystemen.

Eric Depré

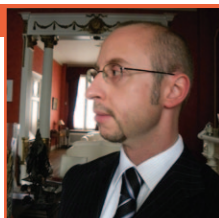

Eric Depré is Burgerlijk Bouwkundig ingenieur (VUB 1980) en Ingenieur in de veiligheidstechnieken (VUB 1990). Hij genoot een beroepsloopbaan in de overheid (Dienst voor de Scheepvaart, Hasselt en Ministerie van Onderwijs), en in de bedrijfsweld bij verzekeringsmaatschappijen (Gerling, Fortis Corporate Insurance, De Vaderlandsche (ING) als risk engineer, underwriter en risk management adviseur) en bij BIAC. Sinds 2003 actief als zelfstandig consulent (EDConsulting bvba) in de domeinen enterprise risk management, business continuity planning en doelgericht verzekeringsadvies.

ANDERE ACTIVITEITEN :

- Docent in deze materies bij oa. A-First, Amelior, Assuralia (Insert), CNPP, HUB, UA, Karel De Grote Hogeschool, ICHC, Haute Ecole libre Mosane (Liège)
- Bestuurslid van de expertgroepen, Milieu en Veiligheid ie-net
- Lid BELRIM
- Stichtend lid van de Vereniging van Verzekeringspreventieën

Bart Huybrechts

Bart Huybrechts is gespecialiseerd in process safety management en risico analyse. Bart is sedert November 2003 werkzaam binnen de internationale ERM Group als Principal Consultant en is de process safety practice leader in de Benelux. Bart is een van ERM's senior PSM auditors met meer dan 19 jaar ervaring als consultant. Hij heeft een gedegen kennis en ervaring in het kader van de ontwikkeling en implementatie van process safety management systemen in diverse internationale organisaties. Bart was lead auditor bij een groot aantal PSM en EHS compliance audits voor wereldwijd verspreide chemische en petrochemische productie sites. Bart is tevens erkend VR deskundige sedert januari 1998. Voor zijn loopbaan bij ERM was Bart diensthoofd van het departement "process safety management" bij SGS - Division Environmental Services.

Dominique Ranson

Dominique Ranson is Principal Consultant M&A - Corporate Risk bij Environmental Resources Management (ERM) NV. Dominique is vooral actief als lead auditor in corporate assurance en legal compliance programma's (inclusief PSM audits) en is tevens actief betrokken bij het coördineren en uitvoeren van EHS Due Diligence projecten (fusies en overnames) in een internationale context. Vanuit zijn professionele activiteit is Dominique actief betrokken bij het beheer van niet-financiële risico's in het kader van het enterprise risk management (inclusief risico financiering en liability management) voor diverse financiële en industriële internationale ondernemingen.

ANDERE ACTIVITEITEN :

- Bestuurslid expertgroep Milieu ie-net
- Lid BELRIM
- Redactieraadslid Milieu Direct (Kluwer)
- Gastdocent KAHO Sint Lieven (Gent), Amelior, Kluwer en Confocus.

Genserik Reniers

Genserik Reniers is Hoogleraar aan de TU Delft en bekleedt er de Leerstoel "Safety of Hazardous Materials" binnen de Safety Science Group. In een part-time capaciteit is hij tevens aangesteld aan de HUB-campus van de KU Leuven. Daarnaast is hij aangesteld als gastprofessor binnen de faculteit TEW van de UAntwerpen en aan ITMMA te Antwerpen. Zijn belangrijkste onderzoeksinteresses gaan uit naar veiligheid en beveiliging in de chemische industrie en alle ermee gepaard gaande socio-economische implicaties en optimalisaties. Hij heeft al tal van wetenschappelijke artikelen gepubliceerd, en is tevens auteur of co-auteur van een tiental boeken. Hij is Receive Editor van het gerenommeerde wetenschappelijke tijdschrift Journal of Loss Prevention in the Process Industries en is Associate Editor van het gezaghebbende tijdschrift Safety Science.

Marc Vandenput

Marc Vandenput is Industriel Ingenieur Elektromechanica, specialisatie Productie en Robotica Licenties Veiligheidstechnieken / Niveau 1 Veiligheid KUL Licentiaat Industrieel Beleid KUL Milieucoördinator niveau A KAHO Sint Lieven Veiligheidscoördinatie niveau A SYNTRA

FUNCTIE : Hoofd afdeling niet medische preventie Groep Idewe Brussel

ANDERE ACTIVITEITEN :

- Ondervoorzitter expertgroep Milieu ie-net
- Lid expertgroep Veiligheid ie-net
- Lid stuurgroep opleiding Welzijn KAHO Sint Lieven Gent
- Lid werkgroep Opleiding arbeidsveiligheid bij Prevent
- Lid adviesgroep (vertegenwoordiger preventieadviseurs) bij Prevent
- Lid adviesgroep (vertegenwoordiger andere inrichters) bij de Klim
- Gastdocent, jurylid en promotor van eindwerken bij Prevent, KAHO Sint Lieven (Gent en Aalst), de Katholieke Industriële Hogeschool Limburg (Diepenbeek)
- Jurylid en promotor bij HUB te Brussel
- Jurylid en master's thesis Co-supervisor bij Groep T Leuven Engineering College
- Lid van Prebes
- Lid van VCCS
- Lid van de Alumni vereniging van de afgestudeerden van de opleiding veiligheidstechnieken van de KU Leuven.

CURSUS

Principles of Process Safety Management

Een brede kijk op proces- en basisveiligheid en mogelijke milieuschade

Ingenieurshuis Antwerpen

Inschrijven

bij voorkeur via www.ie-net.be en de directe link

OF eventueel door dit formulier: • terug te sturen naar ie-net vzw - Desguinlei 214 - 2018 Antwerpen 1
• terug te faxen naar 03 216 06 89

PRINCIPLES OF PROCESS SAFETY MANAGEMENT

Voor de volledige cursus van 6 modules :

- ☐ € 850 voor niet-leden
- ☐ € 750 voor persoonlijke leden ie-net (KVIV-VIK)
- ☐ € 750 voor bedrijfsleden ie-net
- ☐ € 600 voor leden onderwijs-overheid-65+

Per module (datum(s) aanstippen op het inschrijvingsformulier aub)

- ☐ € 170 voor niet-leden
- ☐ € 150 voor persoonlijke leden ie-net (KVIV-VIK)
- ☐ € 150 voor bedrijfsleden ie-net
- ☐ € 120 voor leden onderwijs-overheid-65+

Telkens te verhogen met 21% BTW

☐ Module 1 ☐ Module 2 ☐ Module 3 ☐ Module 4 ☐ Module 5 ☐ Module 6

■ Een korting van 10% op de totale bijdrage wordt toegekend vanaf een inschrijvingspakket van 2 deelnemers of meer van éénzelfde bedrijf/instantie. (Gelieve een kopie te maken van dit inschrijvingsformulier voor een bijkomende deelnemer)

Gelieve dit formulier duidelijk ingevuld (in drukletters a.u.b.) en ondertekend terug te sturen.

NAAM: MEVR./DHR.
VOORNAAM:
PRIVÉ-ADRES: STRAAT: NR.: BUS:
POSTNR.: GEMEENTE:
TEL.:
BEDRIJF: NAAM:
AFDELING:
FUNCTIE IN BEDRIJF:

ADRES: STRAAT: NR.: BUS:
POSTNR.: GEMEENTE:
TEL.: FAX: BTW NR.:
E-MAIL:
FACTUUR OPMAKEN OP NAAM VAN: ☐ BEDRIJF / INSTELLING ☐ PRIVÉ-ADRES
DATUM HANDETEKENING

Uw adresgegevens worden door ie-net vzw in een bestand opgenomen zodat wij u op de hoogte kunnen houden van onze activiteiten en programma's; overeenkomstig de wet van 8/12/1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, heeft u recht op inzage, correctie of schrapping van de door ie-net bewaarde informatie.

De deelnemingsbijdrage is betaalbaar na ontvangst van de ie-net-factuur. Alle aangegeven bedragen zijn telkens te verhogen met 21% BTW. Annuleren gebeurt steeds schriftelijk. Bij annulering tot uiterlijk 1 week voor aanvang is 25% van de totale deelnemingsbijdrage verschuldigd. Bij latere annulering wordt het volledig bedrag in rekening gebracht. Vervanging van de aangemelde persoon is altijd mogelijk. Er worden geen bevestigingen gestuurd.